מעכבו לעצמו אחר שהפרישו שהרי מותר לזרים והמוליא מחבירו עליו הרמיה שלא הפרישו עם הארץ אבל מעשר עני אין צריך להפרישו דסבירא ליה לרבי אליעזר דאפילו ודאי שלא הפרישו מן הכרי אינו טובל שיהא אוכלו במיתה הלכך אינו מפרישו מספק:

וחכ"א קורא שם. [דאם] ודאי לא הפרישו הוי עבל ויהא האוכל מן הכרי במיתה אע"פ שמתוקן לגמרי ואין צריך לתקן אלא להפרישו מעשר עני הלכך מפרישו מספק דספקו טובל: **קסבר ספקו אינו טובל.** הוא הדין לודאי אלא משום דבספקיה נקטינן נקט ספקו. וכיון דספקו אינו טובל קסבר לית בה טובת הנאה דטובת הנאה בטובל ואינו טובל תליא דכתיב[ב] ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו ודרשינן[ג] דבעתידים לתרוס הכתוב מדבר ומדכתיב לא יחללו משמע דטובל [והני] דטובלי תלה הרמתן בבעלים לומר שטובת הנאה שנאסר דכתיב את אשר ירימו וכמאן דכתיבא בהו נתינה דמי הלכך דוקא בדטבלי איכא טובת הנאה לבעלים אבל בדלא טבלי לא. ומעשר עני למאן דאית ליה ספקו אינו טובל לית ביה טובת הנאה הלכך יכולה ליהנות ממעשר עני דהפקרא בעלמא הוא ומאן דאמר קורא שם קסבר ספקו טובל דמשום הכי צריך לקרות שם וכל שספקו טובל אית ביה טובת הנאה ולא שרי ליה לאתהנויי כל"ל.

(ג) רש"י ד"ה מאי לאו וכו' ר' אליעזר דאומר וכו' לא. נ"ב כלומר ואכתי קשו מתניתין וברייתא אהדדי: (ד) ד"ה רבנן וכו' דהא דאמרת דמיפקר: (ה) ד"ה במעשר עני וכו' דהא דבהדא מעשר וכו' שהוא בגורן ההוא לא כתיב ביה נתינה אלא והנתת בשעריך כל"ל והל"ת: (ו) ד"ה דרבי דאומר משלם וכו' שהיה לו כאותם מתנות:

פירוש הרא"ש

וחכמים אומרים קורא שם. בגפנו או בדרומו וקניעות מקום הוי כספרשה: **ואין צריך להפרישו.** כי אין צריך ליתנו לעניים מספק: **קסבר ספקו אינו טובל.** אינו מטמא טומאת טבול. אינו אוסר מעשר עני דהוא הדין נמי ודאי אינו טובל דאי סוה לא סוה ודאי הוא הדין ספקו נמי דהא גזרו על הדמאי והאי דנקטו ספקו משום דבדמאי איירי וכל שספקו אינו טובל אין בו טובת הנאה לבעלי דכיון דיכול לאכול הטבל בלא הפרשת מעשר עני הוי כאילו לא כתיב בהו ונתת דאי נמי לא מפרשי ולא יהיב הלכך לא משיב טובת הנאה כי יהיב ליה: **כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית.** בספרי דמי להני קראי אהדדי דכתיב ונתת וכתיב והנתת בשעריך דאמר הא כיצד בימות החמה שמונה בגורן קרינן ביה והנתת בשעריך ואין בו [טובת הנאה] בימות הגשמים צריך להביאו לבית שלא יפסד בשדה קרינן ביה ונתת ויש בו טובת הנאה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאי לאו למאן דאמר ספיקו אינו טובל קסבר לית ליה טובת הנאה וכיון דלית ליה טובת הנאה שרי ליה לאתהנויי ולמאן דאמר קורא שם קסבר ספיקו טובל וכל שספיקו טובל אית ליה טובת הנאה ולא שרי ליה לאתהנויי כל"ל:

(ב) רש"י ד"ה מאי לאו וכו' ר' אליעזר דאומר וכו' לא. נ"ב כלומר ואכתי קשו מתניתין וברייתא אהדדי: (ד) ד"ה רבנן וכו' דהא דאמרת דמיפקר: (ה) ד"ה במעשר עני וכו' דהא דבהדא מעשר וכו' שהוא בגורן ההוא לא כתיב ביה נתינה אלא והנתת בשעריך כל"ל והל"ת: (ו) ד"ה דרבי דאומר משלם וכו' שהיה לו כאותם מתנות:

תורה אור השלם

1. כִּי תְכַלֶּה לַעְשֹׂר אֵת כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתֶךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לְיָתוֹם וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ:
דברים כו יב

2. מִקְצַה שְׁלֹשׁ שָׁנִים תּוֹצִיא אֶת כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתֶךָ בַּשָּׁנָה הַהִוא וְהִנַּחְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ:
דברים יד כח

גליון הש"ס

בהד"ן ד"ה **רבא אמר** יבו' וה"ש. עיין יומות דף ק ע"ל תד"ה מ"ע:

תוספות

קורא שם. ומפרישו לעצמו דהמוליא מחבירו עליו הרמיה דשמא עם הארץ הפרישו ואין צריך להפרישו לגומר אין צריך לתתו לעני: **ספקו אינו טובל.** כלומר משום טבל דכי נמי לא הופרש מותר לאכול היינו דוקא שפיקו [נאמר] לא הפרש מעשר לעני דהכי נמי ודאי דהוי כדלמרינן לקמן ופפה [נאמר] לא הניחם אין מוכנין המנוחה וכיון דספקו אינו טובל ודאי לית ביה טובת הנאה ושרי לאתהנוי ומימה מה ענין טובל אצל טובת הנאה דאילו דינא דטובת הנאה נפקא לן בפרק הזרוע (חולין קלא.) דהכי דכתיב בהו ונתת אית בהו טובת הנאה והכא לא כתיב ונתת ואומר הר"ם דודאי טובל דכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו ודרשינן (סנהדרין פג.) בעתידים לתרוס הכתוב מדבר וכיון דכתיב בהו ירימו כמאן דכתיב ונתת דמי: **וכ"ם דרך לקרות שם וכו'.** מתניתין דרבנן וברייתא כר"מ: **דלמא דר"ע שפיקו טובל.** אבל אינו טובל לא מצי למימר דת"ר אמאי קורא שם: **לא נחשדו וכו'.** דאין לו הפסד: **במעשר עני המתחלק בתוך הבית.** דאמר בפרק הזרוע (חולין קלא.) מעשר עני המתחלק בתוך הבית יש בו טובת הנאה:

וחכ"א קורא שם ואין צריך להפריש. אלא נותן עיניו בלב זה ואומר מכאן אני נוטל ואוכלו הוא בעצמו דהמוליא מחבירו עליו הרמיה דאמר ישראל לעני אייתי רמיה דלא הפריש עם הארץ ויהיבנא לך. והכי אמרי' בפ' בתרא דסוטה (דף מח.) מעשר ראשון ומעשר עני המע"ה: **מאי לאו מ"ד ספקו אינו טובל.** דהיינו ר"א (ב) אומר אינו צריך לקרות שם קסבר אפי' במעשר עני ודאי לית ליה טובת הנאה אלא כל עני שיבא תחילה יטלנו בעל כרחו והואיל דקיל כולי האי דאין ספקו טובל איכא נמי האי קילותא דאין בה טובת הנאה מה שאין כן בתרומה דספקה טבלה ויש בה טובת הנאה כדאמרינן[ג] אומר אדם לחבירו טול אלא זה ותן תרומתך לכן בתי כהן. ולמאן דאמר קורא שם כולה מתניתין מתוקמא אליבא דחכמים: **אמר ליה אביי דכולי עלמא ספקו טובל כו'.** והלכך מתני' דלא קתני מעשר עני דבדי הכל היא דכיון דספקו טובל בודאי לית ביה טובת הנאה ואהכי אינה יכולה ליהנות ממנו אבל בריתא דקתני דאכלה נמי במעשר עני לא ר' אליעזר (ג) היא ולא רבנן: **רבי אליעזר סבר לא נחשדו עמי הארץ על הפרשת מעשר עני.** דודאי מפרשי ליה דלא איכפת להו דהדר קא אכלי ליה דכיון דאי בעי מפקר להו לנכסיה כו': **רבנן סברי.** ודאי נחשדו ולא מפרשי (ד) והא דאמר דמפקר להו לנכסיה הא לא עבדי דסבר אי מפקרנא לנכסאי דלמא אתי אינש אחרינא וזכי בהו הלכך נחשדו: **במעשר עני המתחלק בתוך הבית.** לאחר שהכנים תבואתו לאוצר ולא הפרש ממנה מעשר עני בגורן לפי שנאנס או שלא מצא עניים ליתן להם הלכך כי משכח עניים מיבעי ליה למיתב להו (ה) ובההוא מעשר כיון דכתיב ביה נתינה אית ביה טובת הנאה נמי כתרומה דכתיב בה נמי נתינה אתנו תרומה להכן: והא דקתני בברייתא דיכולה ליהנות ממעשר עני בגאומו המתחלק בעוד שהוא בגורן דההוא דכתיב ביה והנתת בשעריך דהיינו בשעת הגורן וההוא לית ביה טובת הנאה דהא אינו מנח ליה התם ושקיל ליה כל מאן דבעי ואהכי שריא לאתהנויי ביה: **יטלו בעל כרחו.** מתנת כהונתם דלאו דידיה קא שקלי אלא דלהון. אלמא מדקתני יטלו בעל כרחו דטובת הנאה לחיים ליה אפשר למיתן לכהן ולאו אחר שמחזיק לו טובה לא הוי ממון ולא מיתחזי כמאן דמיתהני מיניה: **אימא סיפא כו' יטלו אחריס.** אבל להני מצי לעכב דלא שקלי אלמא טובת הנאה ממון: (ו)**דרבי** (ו)**אומר.** משלם לו דמי עצלו סבר דטובת הנאה שהיה שלו באותם מתנות בהאי עבל שהיה נותן לכהן שירלה הוי ממון ולהכי משלם לו דמי כולו: ורבי

(א) [מכות יז. ע"ש], (ב) [כרכות מז. וש"נ], (ג) [פסחים מו: ב"מ יח: קידושין נח: (חולין קלא.)], (ד) [בשאלתות פ' קרח אות ח ריב יוסף], (ה) קדושין נח: תוספתא דמעשר שני פ"ג, (ו) [בכורות ט.], (ז) שיין לקמן שאמ"ר, (ח) [ויקרא כב], (ט) [סנהדרין פג. בגמוס יח.]: (י) [דברים יב], (כ) [דברים כו], (ל) [עי' תוס' חולין קלא. ד"ה מעשר],

מעשר הלכה כ ג סמג עשין קלו [עוד יו"ד סי' שלא]:

כז ב מיי' פ"ו מהלכות נדרים הלכה י:

כח ג מיי' פ"ב מהלכות גניבה הלכה ד:

מעכבו לעצמו אחר שהפרישו שהרי מותר לזרים והמוליא מחבירו עליו הרמיה שלא הפרישו עם הארץ אבל מעשר עני אין צריך להפרישו דסבירא ליה לרבי אליעזר דאפילו ודאי שלא הפרישו מן הכרי אינו טובל שיהא אוכלו במיתה הלכך אינו מפרישו מספק:

וחכ"א קורא שם. [דאם] ודאי לא הפרישו הוי עבל ויהא האוכל מן הכרי במיתה אע"פ שמתוקן לגמרי ואין צריך לתקן אלא להפרישו מעשר עני הלכך מפרישו מספק דספקו טובל: **קסבר ספקו אינו טובל.** הוא הדין לודאי אלא משום דבספקיה נקטינן נקט ספקו. וכיון דספקו אינו טובל קסבר לית בה טובת הנאה דטובת הנאה בטובל ואינו טובל תליא דכתיב[ב] ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו ודרשינן[ג] דבעתידים לתרוס הכתוב מדבר ומדכתיב לא יחללו משמע דטובל [והני] דטובלי תלה הרמתן בבעלים לומר שטובת הנאה שנאסר דכתיב את אשר ירימו וכמאן דכתיבא בהו נתינה דמי הלכך דוקא בדטבלי איכא טובת הנאה לבעלים אבל בדלא טבלי לא. ומעשר עני למאן דאית ליה ספקו אינו טובל לית ביה טובת הנאה הלכך יכולה ליהנות ממעשר עני דהפקרא בעלמא הוא ומאן דאמר קורא שם קסבר ספקו טובל דמשום הכי צריך לקרות שם וכל שספקו טובל אית בה טובת הנאה דאיתיה בכלל ולא יחללו את קדשי בני ישראל וגו' הלכך כיון דאית ביה הנאה אסור לאתהנויי דמדידיה מתהני ולא מהפקרא כך פירשו רבותי ולא פירשו פלוגתא דטובל ואינו טובל במאי תליא וראיתי מי שנדחק בפירוש זה הרבה. ובעיני נראה דמאן דסבירא ליה אינו טובל היינו טעמא משום דסבירא ליה מי אפשר שיהא הכרי עצמו חמור מפני מעשר עני המעורב בו יותר ממעשר עני עצמו דבשלמא תרומה בדין הוא שתהא טובלת דכיון שהיא עצמה אסורה לזרים הוא שתאסור תערובתה דכיון דעל כרחו צריך להריימה מן הכרי אינה מתבטלת שם ומש"ה אוסרת אבל מעשר עני שהוא עצמו מותר לזרים איאך יהא תערובתו חמור ממנו היינו טעמא דמאן דסבירא ליה אינו טובל ומאן דסבירא ליה טובל מפיק ליה (טובל) מדרשא וכדתניא בפרק יש מותרות (יבמות פו.) יכול לא יהא חייב אלא על טבל שלא הורם ממנו כל עיקר הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון מעשר ראשון ולא מעשר שני ואפילו מעשר עני מנין תלמוד לומר לא תוכל לאכול בשעריך[ד] והלכן הוא אומר ואכלו בשעריך ושבעו[ה] מה שעריך האמור להלן מעשר עני אף כאן מעשר עני ואמר רחמנא לא תוכל: **אמר ליה [אביי] דכ"ע ספקו טובל.** [אביי] אתא למדחי פירוקיה דרב יוסף למימר דאכתי קשו מתני' וברייתא אהדדי דכולי עלמא ספקו טובל אבל לא מצינו למימר דכולי עלמא ספקו אינו טובל דאם כן מאי טעמייהו דרבנן דמגרסי לקרות שם: **לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני.** דודאי מפרשי ליה כיון דלא מפקדי מידי דהא אי בעי לעכובי מפקרי נכסייהו וחזאי להו: **רבא אמר.** רבא אתא לפרוקי מתניתין וברייתא דלא קשיין משום דמתני' מיירי במעשר עני המתחלק בתוך הבית דכיון שבעל הבית מחלקו ונותנו טובת הנאה שלו ומשום הכי לא קתני במתני' ומעשר עני דהא מיתסרא ביה וברייתא מיירי במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות שמניחו בגורן וכל הרוצה ליטול יטול. והתם בספרי[ו] דמי כתיב ונתת ולוי ליתום ולאלמנה וכתיב והנתת בשעריך כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים[ז] וה"פ בימות החמה מניחו בגורן וכשמגיעין ימות הגשמים מחלקו בתוך ביתו ואית דמפרשי איפכא בימות הגשמים מחלקו בתוך ביתו והנותר ממנו בימות החמה שאחר ימות הגשמים מניחו בגורן: **אלמא טובת הנאה אינה ממון.** מדקתני דכהנים שנאסרו בהנאתו נוטלין תרומתן: **הא רבי והא ר' יוסי בר' יהודה.** ריש"א ר' יוסי בר' יהודה דס"ל דטובת הנאה אינה ממון וסיפא רבי דסבירא ליה דטובת הנאה ממון: **משלם לו דמי עבלו.** דמי מולין שבו ודמי תרומות ומעשרות לפי טובת הנאה שיש לו בהן דסבירא

וחכ"א קורא שם ואין צריך להפריש מאי לאו למ"ד ספקו (ח) טובל קסבר אית ליה טובת הנאה וכיון דאית ליה טובת הנאה לא מהניא ולמאן דאמר [אינו] קורא שם קסבר ספקו אינו טובל וכל שספקו אינו טובל לית ליה טובת הנאה ושרי ליה לאתהנויי (ט)אמר ליה אביי דכ"ע ספקו טובל ור' אליעזר ורבנן בהא קמיפלגי רבי אליעזר סבר לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני (י)כיון דאילו מפקר נכסיה והוי עני ושקל ליה הוא לית ליה פסידא ורבנן סברי נכסיה לא מפקר איניש דמירתת דלמא זכי בהו איניש אחרינא הלכך נחשדו רבא אומר (כ)כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית דכתיבא ביה נתינה (ל)ונתת לוי לגר וגו' משה"ה אסור ליה לאיתהנויי כאן במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות כיון דכתיב ביה והנחת בשעריך שרי ליה לאיתהנויי: כהנים ולוים נהנין לי יטלו כו': אלמא (ט)טובת הנאה אינה ממון אימא סיפא כהנים אלו ולוים אלו נהנין לי יטלו אחרים אבל להני לא אלמא טובת הנאה ממון אמר רב (ז)הושעיא לא קשיא הא רבי והא ר' יוסי ב"ר יהודה דתניא (ס) הגונב טבלו של חבירו ואכלו משלם לו דמי טבלו דברי רבי רבי יוסי בר"י אומר אינו משלם אלא דמי חולין שבו מאי לאו בהא קמיפלגי דרבי

הגהה בשלמא בגורן בהנאתו נוטלין תרומתן: הא רבי והא ר' יוסי בר' יהודה. ריש"א ר' יוסי בר' יהודה דס"ל דטובת הנאה אינה ממון וסיפא רבי דסבירא ליה דטובת הנאה ממון: משלם לו דמי עבלו. דמי מולין שבו ודמי תרומות ומעשרות לפי טובת הנאה שיש לו בהן דסבירא

מוסף רש"י

וחכ"א קורא שם ואין צריך להפריש. דכיון שקרא עליו שם יצא הכרי מתורת טבל ושאר המעשרות הוא צריך להפריש על כרחך, לפי שצריך להפרים ממעשר ראשון תרומה מעשר ולימנה לכהן, שהיא במיתה לזרים, ומעשר שני צריך להעלותו לירושלים לאוכלו (מכות יז.). **טובת הנאה.** דבר מועט, דתניא (בכורות ט.) רשאי ישראל לומר לחבירו הילך סלע ותן כל תרומותיך לבן בתי כהן, והיינו טובת הנאה שיש לו לישראל בחלה זו שרשאי לתתה לכל כהן שירלה ולעולם דבר מועט מאוהבו שלו כהן בשביל שיתנה לו (פסחים מו:). **משלם לו דמי טבלו.** אף דמי תרומה ומעשר שבו (קדושין נח:). **אלא דמי חולין שבו.** אבל בתרומה ומעשר אמר ליה לאו בעל דברים דידי אתי, וכשיבא כהן גם הוא לאוהבו ידאהבו ויאמר לא לך אתנה כי אם לכהן אחר (שם).

הגאה דכתיב ביה נתינה דכתיב ונתת לוי לגר ולתום ולאלמנה ובבית הגרנות כתיב והנתת בשעריך והיינו כמו מעזוב וכ"ת מפרש דבספרי דמי להני קראי אהדדי כתיב אחד אומר ונתת וכתוב אחד אומר והנתת בימות החמה ונתת וכתיב והנתת בשעריך אבל בימות הגשמים יניחנו בבית פן יטוף מן הגשמים הלכך אז מתחלק בבית ואז יש בו טובת הנאה דבר אחר אלמא מ"מ אינה ממון אימא סיפא וכו': [דרבי סבר] טובת הנאה ממון. ולכך משלם דמי תרומה שבו וריש"א רבי יוסי בר' יהודה וסיפא רבי:

ורבי יוסי סבר אינו ממון. ואינו משלם לו אלא דמי חולין שבו: **כמתנות שלא הורמו קמיפלגי.** דרבי סבר כמי שלא הורמו דמיין ולהכי משלם לו דמי כולו ורבי יוסי סבר כמי שהורמו דמיין ואינו משלם אלא דמי חולין: **ואי טובת הנאה אינה ממון.** אפילו הוויין כמי שלא הורמו אינו משלם לו דמי טובת הנאה לא מפסיד ליה ולא מידי: **אלא.** לעולם אימא לך דאינו ממון והיינו טעמא דרבי אע"ג דטובת הנאה אינה ממון אפי' הכי משלם לו דמי כולו משום דקנסו רבנן לגנב כי היכי דלא ליגנוב ורבי יוסי סבר. אינו משלם אלא דמי חולין דחדא ועוד קאמר חדא דטובת הנאה אינה ממון ועוד לדבריך דאמרת טעמא משום קנס אדרבה לקנסיה לבעל הבית זה: **כי היכי דלא לשדי לעיבליה.** ולעולם אכתי ריש לקיש וסיפא דמתני' דקשיא אהדדי לא מיתרץ: **רבא אמר.** לעולם לא קשיא מתניתין וסיפא דאקתני דטובת הנאה ממון וריש לקיש טעמא דיטלו בעל כרחו: **שאני תרומה משום דלא חזיא אלא לכהנים.** וכיון דאתי למיסרה עלייהו שויא להו תרומה כעפרא בעלמא והואיל וכעפרא הויא לא מיתחלי בטובת הנאה ולהכי שקלי לה בעל כרחו: **מתני' קונס שאני עושה על פי אבא כו' אין יכול להפר.** דלא הוי לא נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה: **שאני עושה לפיך אין צריך להפר.** דלא אמרה כלום דלאו כל כמינה לאפקועי לבעל מה דזכי ליה רחמנא: **ר' עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו.** כדאמרי' במס' כתובות בפ' אע"פ (דף סד:) ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים שהי' ביהודה שהן עשר בגליל כו' והמותר שלה ואותה העדפה שמעדפת הואיל ושלה היא אוסרת עליו אם לא יפר: **ר' יוחנן בן נורי אומר.** להכי יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו דאותה מלאכה שעושה אחר הגירושין כשתבא ברשותו אסור באותה מלאכה ובכל מעשה ידיה הגירושין ואילך וקסבר אדם אוסר דבר שלא בא לעולם כגון מעשה ידיה שעתידה לעשות דלכשתבא לעולם אחר גירושין אע"פ שלא בא ברשותו בעת שבא לעולם דהא מגורשת היא לכשבאה ברשותו שתנשא לו שיהא אסור. ורבי עקיבא סבר בהא מודינא לך דאדם אוסר דשלב"ל היא דהוי ברשותו לאלתר כשבא לעולם כגון העדפה אבל אין אדם אוסר דשלב"ל אע"פ שבא לעולם (ה) אינן ברשותו אלא לאחר זמן לכשיבא לרשותו חל עליהן איסור כדפירשתי: גמ'

דרבי סבר טובת הנאה ממון ורבי יוסי בר רבי יהודה סבר טובת הנאה אינה ממון לא דכולי עלמא טובת הנאה אינה ממון אלא הכא (ו)במתנות שלא הורמו קא מיפלגי ואי טובת הנאה אינה ממון מה לי הורמו מה לי לא הורמו אלא היינו טעמא דרבנן לגנב כי היכי דלא ליגנוב ורבי יוסי בר ר' יהודה סבר קנסוה רבנן לבעל הבית כי היכי דלא לישדי לטיבליה רבא אמר שאני תרומה דהיינו טעמא דיטלו על כרחו משום דתרומה לא חזיא אלא לכהנים וכיון דקא אתי למיסרא עלייהו שויא עפרא בעלמא: **מתני'** (ז)קונם שאיני עושה על פי אבא ועל פי אביך ועל פי אחי ועל פי אחיך אינו יכול להפר (ח)שאיני עושה על פיך אינו צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו (ט)ר' יוחנן בן נורי אומר (י)יפר שמא יגרשנה ותהי אסורה עליו: **גמ'** אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי למימרא דקסבר שמואל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ורמינהי (כ)המקדיש מעשה ידי אשתו הרי

דסבירא ליה דטובת הנאה ממון: (ד)**אינו משלם אלא דמי חולין שבו.** אבל לא דמי תרומות ומעשרות ואפילו לפי טובת הנאה שיש לו בהן דסבירא ליה דטובת הנאה אינה ממון: **כמתנות שלא הורמו קמיפלגי.** דרבי סבר (ו)כיון שלא הורמו תרומות ומעשרות הוו להו כחולין שבו דלאו כמי שהורמו דמיין ורבי יוסי סבר כמי שהורמו דמיין ואין לו בהם כלום ומשום הכי אינו משלם אלא דמי חולין שבו: **מה לי הורמו מה לי לא הורמו.** דכיון דטובת הנאה אינה ממון כי לא הורמו מאי הוי דהא פתיכי ביה תרומה ומעשר שאין לו בהן כלום: **אלא היינו טעמא דרבי.** דאמתא לא מיבעיא לן מי אית להו לתרוייהו טובת הנאה ממון או אינה ממון. ואי אית להו טובת הנאה אינה ממון לרבי יוסי ברבי יהודה ניחא ורבי היינו טעמיה דקנסוהו רבנן לגנב לשלם טובת הנאה של תרומות ומעשרות לבעל הבית ואי סבירא להו טובת הנאה ממון לרבי ניחא ורבי יוסי ברבי יהודה היינו טעמיה דאינו משלם אלא דמי חולין שבו משום דקנסוהו רבנן שלא ישלם לו טובת הנאה שבתרומה ומעשרות: **רבא אמר שאני תרומה.** כלומר מתני' אית לה דטובת הנאה ממון וסיפא ניחא דכהנים אלו יטלו אחרים וריש לקיש היינו טעמא דיטלו בעל כרחו משום דתרומה לא חזיא אלא לכהנים שאי אפשר ליתנה לישראל הלכך כיון (ז)דמיסרה עלייהו שויא עפרא (דאתו) בעלמא דאפקריה להאי טובת הנאה שיש לו בה: ומיהא שמעינן שהאוסר הנאת פירות על עצמו יכולים אחרים ליטול אומן בעל כרחו ואינו יכול לעכב אע"פ שיכול לישאל על נדרו כיון דהשתא מיהא הא לא אימשל מיהו היכא דאימשיל מיינן לשלם דכיון דחכם עוקר הנדר מעיקרו כיון דאימשיל הויין להו הנך פירי כאילו לא אתסרו עליה מעולם. וא"ת אם כן איאך יטלו כהנים על כרחו למה לא נחוש דלמא מיתשיל ומתהני מדידיה לאו קושיא היא דהתנן(מ) המקדש האשה על תנאי שאין עליה או עליו נדרים ונמצאו עליה או עליו נדרים אינה מקודשת מסתם שאינה מקודשת כלל ויכולה להנשא לאחר אע"ג דתניא התם(מ) הלכה אצל חכם והתירה וכן הוא שהלך אצל חכם והתירו מקודשת אלמא אע"ג דמצי מיתשיל וחייבי קדושי למפרע כל אימת דלא מיתשיל לא מיישינן דלמא מיתשיל הכא נמי דאם איתשיל עבדו כהנים איסורא למפרע כל אימת דלא איתשיל לא מיישינן להכי. הרשב"א ז"ל: **ואני מסתפק** בזה לפי שמשעה שאסרו על עצמו הפקירו וכל שזכה בו אחר קנה כזוכה מן ההפקר ואע"פ שאיסור שבו הלך ע"י שאלה קנין ממונו של זה אינו בטל שאיני מונא שאלה בהפקר ומשום הכי יטלו על כרחו דאי לא ודאי כיון דנדרים לאיתשולי עלייהו קיימין דמשום הכי מיקרו דבר שיש לו מתירין בפרק הנודר מן הירק (לעיל דף נט.) מיישינן דלמא מיתשיל וכי תנן אינה מקודשת לא שתהא מותרת לינשא אלא דינא קתני ואפי' תימא נמי דמילתא פסיקתא קתני היינו טעמא משום דבדידה ליכא למיחש דלא מקבלקה נפשה ובדידיה לא משכחינן בגברא אינה מקודשת אבל(ו) הוא שהלך אצל חכם והתירו מקודשת לומר שהיא מקודשת גמורה אבל לא הלך איכא למימר דחיישינן כו"ל: **מתני' קונס שאני עושה ע"פ אבא.** מה שאני עושה יהא לפי אבא בקונסו: **אינו יכול להפר.** דאין אלו נדרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה: **שאני עושה על פיך אינו צריך להפר.** מתמון ולא תאפה וכל שאר מלאכות הצטרות בשמעתא שהאשה עושה לבעלה (שם נח:) וכע"ז לעיל עט:). המקדיש מעשה ידי אשתו. במתני' (כתובות קד:) מפרש מה היא עושה לו משקל חמש סלעים כו' (שם נח:).

עין משפט נר מצוה

כבט א מיי' פ"ה מהל' איסורי הלכה ו:
ל ב מיי' פי"ב מהל' נדרים הלכ' יא סמג לאוין רמג טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף ע:
לא ג מיי' שם הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעיף עא וטוש"ע אה"ע סימן פא סעיף ב:

מוסף רש"י

במתנות שלא הורמו קא מיפלגי. וכגון שנפל לו עבל זה מבית אבי אמו בהן, רבי סבר כמי שהורמו דמיין וחכה אבי אמו במרומה ומעשרות שבו, אף מעשר ראשון לכהנים, מדקנסיהו עזרא לגזים (קדושין נח:). שאיני עושה על פיך. אשה שאמרה לבעלה מה שאני עושה מלאכה יהא אסור לפיך בקונס (יבמות צג.) יהי עליך בהקדש מלאכות לו (כתובות נט:) מעשי ידי יהיו לפיך בהקדש (קדושין טג.). אינו צריך להפר. נדר זה, שאין בה כח להקדישו לפי שהוא שלו (כתובות נט:) אין בעלה צריך להפר שאין נדרה חל שהרי משועבדת לו (קדושין סג.) לכיון דקא משעבדת ליה למעשה ידיה לא מצית נדרה (יבמות צג.) ואפילו לשמא תעדיף ממי לא חיישינן, דאי מעדפא ממי לבעל הוא (כתובות סו.). שמא תעדיף עליו. על מעשה ידיה. יותר מן הראוי לו, ויותר ממה שהיא חייבת לעשות לו, ובכתובות (סד:) אמרינן מה היא עושה לו משקל ח' סלעים שהי ביהודה, שהן עשר סלעים בגליל, ולכי אתיא העדפה קדמה אע"ג דלא נאה לעולם כשעת הנדר (קדושין סג.) ועפי' לא משעבדת ליה ואתעדפה חייל נדר ואע"ג דעדיין לא עשאתה המלאכה (יבמות צג.) ומוכר זה אינו שלו ויכולה להקדישו (כתובות נט. וכע"ז שם סו.). ר' יוחנן בן נורי אומר יפר. אף עיקר מעשה ידיה לריך הפרה (שם נט.). שמא יגרשנה. ויהא הנדר חל, שמגרשה אינה משועבדת לו למעשה ידיה, ותהא אסורה עליו. לחזור לו, לפי שנאסר מעשה ידיה עליו ואי אפשר לו ליהנות שלא יתערב בשלו: ר' יוחנן בן נורי סבר עיקר מעשה ידיה לריך שתהא יגרשנה ואז יחול הנדר ולא יכול להחזירה: גמ' אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. דהכי עדיין לא גרשה וגם לא מעשה מעשה בידיה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כ' יוחנן וכו' ואינן ברשותו אלא לאחר זמן דלכשיבואו לרשותו יחול עליהן:

פירוש הרא"ש

דרבי סבר טובתהנאה ממון. הלכך צריך לשלם לו כל דמי הטבל: ור' יוסי בר' יהודה סבר לא הוי ממון. הלכך אינו חייב לשלם לו אלא דמי החולין: ואי אמרת טובת הנאה אינה ממון מה לי הורמו ומה לי לא הורמו. ומיהו בפ"ק (ל"ל בפרק שני דף נח:) דקדושין מוקי פלוגתייהו בהכי וביבמות שנפלו לו עבלים מבית אבי אמו כהן למאן דאמר כמי שהורמו דמיין זכה בהן ואין צריך לימסם לכהן ולמאן דאמר לאו כמי שהורמו דמיין לא זכה בהן וצריך לקיים מצות נתינה וקונה דהכא תמוה מאוד דעל כרחין המתרץ דמוקי פלוגתייהו בנתנות שלא הורמו אי אפשר לפרשו אלא כדמפרש לה בקדושין וא"כ מאי מקשי ליה תו מה לי הורמו ומה לי לא הורמו ודקאמר בתוספתא דקדושין וכתב רבינו שהמקשה לא הבין דברי המתרץ ולא חש לפרש (אלו) [ל"ל אלין] דבריו ואמר לו תירוץ אחר: ורבי יוסי בר' יהודה סבר קנסו רבנן לבעל הבית. תימה מה טעם לריכין לקנס זה כיון דטובת הנאה אינה ממון מן הדין מיפטר לגנב ונראה דטעמיה [אחרינא] הוא מיבעית אימא דכולי עלמא טובת הנאה ממון וטעמא דרבי יוסי בר' יהודה דפטר לגנב משום דקנסינן לבעל הבית והכי איתא בקדושין בהדיא ולבעל הבית משום דהוא: **רבא אמר שאני תרומה** כו'. פירוש לעולם טובת הנאה ממון והאי דקתני מתני' דיטלו בעל כרחו ולא מייתינן לטובת הנאה משום דכיון שנפלו לו מבית אבי אמו בהן, רבי סבר כמי שהורמו דמיין וחכה אבי אמו במרומה ומעשרות שבו, אף מעשר ראשון לכהנים, מדקנסיהו עזרא לגזים (קדושין נח:). שאיני עושה על פיך. אשה שאמרה לבעלה מה שאני עושה מלאכה יהא אסור לפיך בקונס (יבמות צג.) יהי עליך בהקדש מלאכות לו (כתובות נט:) מעשי ידי יהיו לפיך בהקדש (קדושין טג.). אינו צריך להפר. נדר זה, שאין בה כח להקדישו לפי שהוא שלו (כתובות נט:) אין בעלה צריך להפר שאין נדרה חל שהרי משועבדת לו (קדושין סג.) לכיון דקא משעבדת ליה למעשה ידיה לא מצית נדרה (יבמות צג.) ואפילו לשמא תעדיף ממי לא חיישינן, דאי מעדפא ממי לבעל הוא (כתובות סו.). שמא תעדיף עליו. על מעשה ידיה. יותר מן הראוי לו, ויותר ממה שהיא חייבת לעשות לו, ובכתובות (סד:) אמרינן מה היא עושה לו משקל ח' סלעים שהי ביהודה, שהן עשר סלעים בגליל, ולכי אתיא העדפה קדמה אע"ג דלא נאה לעולם כשעת הנדר (קדושין סג.) ועפי' לא משעבדת ליה ואתעדפה חייל נדר ואע"ג דעדיין לא עשאתה המלאכה (יבמות צג.) ומוכר זה אינו שלו ויכולה להקדישו (כתובות נט. וכע"ז שם סו.). ר' יוחנן בן נורי אומר יפר. אף עיקר מעשה ידיה לריך הפרה (שם נט.). שמא יגרשנה. ויהא הנדר חל, שמגרשה אינה משועבדת לו למעשה ידיה, ותהא אסורה עליו. לחזור לו, לפי שנאסר מעשה ידיה עליו ואי אפשר לו ליהנות שלא יתערב בשלו: ר' יוחנן בן נורי סבר עיקר מעשה ידיה לריך שתהא יגרשנה ואז יחול הנדר ולא יכול להחזירה: גמ' אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. דהכי עדיין לא גרשה וגם לא מעשה מעשה בידיה:

תוספות

לא דב"ע אינה ממון והבא במתנות שלא הורמו קמיפלגי. ומפרש בירושלמי בטבלין שנפלו לו מבית אבי אמו בהן ממון מה לי הורמו ומה לי לא הורמו. [ובקידושין (דף נח:) מצני דמיירי בישראל] שנפלו לו [טבלים] מבית אבי אמו בהן וא"ע אמאי לא מצני הכא כי התם דמיירי בכהן ולכך אינו שלו ומותרין ליטלו בעל כרחו דהוי כמי שהורמו דמיין לימסם לכהן ולכך אינו שלו אבל בפיפה ואחר לזרע לגנב רבנן לגנב. ב) דמשמ"ה מיפטר דטובת הנאה אינה ממון ורבי יוסי ברבי יהודה סבר קנסו רבנן לבעל הבית ואי קשיא לימא דאינו ממון ומיפטר לגנב וים לומר דהוי כמו תירוץ אחר [ת"ק] דלכ"ע טובת הנאה [הוי] ממון ואפ"ה מיפטר דקנסו לבעל הבית והא דקאמר רבי סבר דקנסו רבנן לגנב דבסבירא ליה דלכ"ע טובת הנאה אינה ממון וכן היא הסוגיא סוף פרק שני דקידושין מיבעית אימא אינה ממון וטעמא דרבי דקנסו לגנב ומיבעית אימא

ממון וטעמא דרבי יוסי דקנסו לבעה"ב: **רבא אמר.** מתניתין אית ליה טובת הנאה ממון והיינו טעמא דמתניתין דיטלו בעל כרחו כיון דמיסר עלייהו הוי עפרא בעלמא. כיון שאסר כל הכהנים וגוים אם כן אמור תרומותיו לשום כהן ואין לו בהם שום טובת הנאה שאינו יכול ליתנם לשום אדם ולעכבכו לעצמו לא מצי ולכך אינו שלו ומותרין ליטלו בעל כרחו דהוי כמי שאינו שלו אבל בפיפה דמותר ליהנות למקצת הכהנים הוי לו טובת הנאה בה ואסורין לגנב ולטבלה אותם כהנים שאסר: קונם שאני עושה **לאבא ולאביך לא יפר.** שאין זה נדר שבינו לבינה שאין לו לאוסם אם יאסרו (חכמים) במעשה ידיה: **על פיך אינו צריך להפר.** דאשתעבדא ליה: **יפר שמא תעדיף.** ממה שפסקו חכמים דהיינו משקל חמש סלעים: רבי יוחנן בן נורי **אומר** אף בשביל עיקר מעשה ידיה לריך להפר שמא יגרשנה: **דמיסרא דסבר שמואל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.** שעדיין לא גרשה ועדיין לא בא לעולם מעשה ידיה שהיא מקדשה עתה:

משום דשעבודי משעבדת ליה ולאו כל כמינה דמפקעת ליה לשעבודי': ה) **רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יופר מן הראוי לו.** דקסבר ר"ע דהעדפה דידה היא ומייל עלה נדרה דהא לא משעבדא ליה ומשום הכי צריך להפר ומיהו מלי מיפר משום דברים שבינו לבינה ומ"ק לא חייש להכי משום דסבירא ליה דהעדפה נמי דידיה הוי. ואלא העדפה היינו שתעדיף על מה שפסקו לה חכמים לעשות לבעלה דהיינו משקל חמש סלעים כדאיתא בפרק אע"פ (כתובות סד:): **רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו.** דסבירא ליה לר' יוחנן בן נורי כמ"ק דהעדפה נמי דבעל הוא הלכך משום העדפה אין צריך להפר אלא שמא יגרשנה ויהא הגדר חל שמגרשה אינה משועבדת לו למעשה ידיה ותהא אסורה לחזור לו לפי שנאסר במעשה ידיה ואי אפשר לו ליזהר שלא תטמן ושלא תאפה וכל שאר מלאכות השנויות במשנתנו שאשה עושה לבעלה ות"ק פליג עליה דר' יוחנן בן נורי אי משום דלא סבירא ליה דמהניא הפרה לכי מגרש לה אי משום דנדר גופא כיון דהשתא לא חייל לקמייה נמי לא חייל. ופלוגתייהו בהעדפה אי דבעל הוא אי לא אוקימנא לה בכתובות (דף סו.) בהעדפה שעל ידי הדחק כדאיתא התם: **גמ' אמר שמואל הלכה כר' יוחנן.** דאמר יפר: **לימירא דקסבר שמואל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.** דאי לא כיון דהשתא לא חייל נדרה לקמייה נמי לא חייל: **ורמינהו המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת.** מיכא דמוקמי לה בפרק אע"פ (שם נח:) אפי' במעלה לה מזונות ואפי' הכי הרשות בידה לבטל הקדשו והרי זו עושה ואוכלת מדרב הונא דאמר התם יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה ומאן דפליג עליה דרב הונא התם מוקי לה לתנאי' בשאין מעלה לה מזונות ומשום הכי היא עושה ואוכלת ה): **והמותר.** אם הקדיש מותר מעשה ידיה דהיינו יתר על חמש סלעים ביהודה כדאיתא התם: **ר"מ אומר הקדש.** מוקי לה שמואל התם [במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה] מעה כסף שתקנו לה חכמים תחת מותר ור' מאיר דאמר הקדש לאו מחייים קאמר דהא לית ליה ביה מידי אלא הקדש לאחר מיתה קאמר שהבעל זכה בהנאת מותר מדין ירושה וסבירא ליה לרבי מאיר דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: **רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין.** דסבירא ליה דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. דקסבר דמשמע דלית הלכתא כרבי עקיבא במידי לא במאי דאמר יפר דהא אין צריך הפרה משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ולא במאי דקאמר דהעדפה דידה הויא דליתא אלא בבעל הויא: **אי נמי הלכה כבנא קמא.** דאמר אין צריך להפר דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. זהו הפירוש הנכון אף על פי שלא פירש כן רש"י ז"ל בפרק אע"פ: **שאני קונמות הואיל ואדם אוסר פירות חבירו עליו.** מאי קא פרכת מהקדש לקונמות אף על גב דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אדם אוסר דבר שלא בא לעולם דאשכחן מילתא דאיתא בקונמות וליתא בהקדש שהרי אע"פ שאין אדם מקדיש פירות חבירו אדם אוסר פירות חבירו עליו וכיון שכן אדם אוסר נמי דבר שלא בא לעולם דהא פירות חבירו לדידיה כדבר שלא בא לעולם דמי דלית ליה בהו מידי: **אמר ליה אביי כשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו.** אין ודאי קושטא קאמרת דפירות חבירו כדבר שלא בא לעולם דמי מיהו ממקום שנאסר דאתא לא משכחת בקונמות אף על גב דאין אדם אוסר אלא היכא דהוי חד מינייהו ברשותיה או הפירות או האדם הנאסר בהם ומשום הכי אדם אוסר פירות חבירו עליו דנהי שהפירות אינן ברשותו גופיה מיהא ברשותו הוא דכי היכי דאדם אוסר פירותיו על חבירו אע"פ שחבירו אינו ברשותו כיון שהפירות ברשותו דאלמא בחד מינייהו סגי ומיהא שפיר איכא למילף דאדם אוסר דבר שלא בא לעולם כפירות חבירו דמי: **אלא יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו.** דומיא דמתניתין שאוסרת מעשה ידיה שלא בא לעולם על בעלה הא לא מצית למיפסט ליאסורא אדרבה ממקום שנאסר איכא למילף איתרא שהרי אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו ודבר שלא בא לעולם על חבירו כפירות חבירו על חבירו דמי: **אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי לעושיהן וכו'.** מתניתין היא דמוקמא בהכי הלכך כיון דידים אינהו בעולם צריך להפר: **וכי תימרה הכי קדשי.** בתמיה והא משתעבדין ידיה לבעלה. אפילו למאן דאמר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם פריך דכי האי גוונא לא מהני דאפילו איסו לא קאמר אלא בחומר בפירות שיאות אותו דבר בחותו זמן שאפשר לו לחול כהאיא דתנן לאחר שתגייר לאחר שיחלץ ליך יבמיך [כתובות נח:] אבל שתתא ודאי מהשתא משמע. ומפרקינן דאמרה לכי מגרשה ומשום הכי מהני שהרי פירשה דבריה שיחול נדרה בזמן שיראוי לו לחול: **השתא מיהת לא מיגרשה וממאי דכי אמרה הכי מהניא.** כלומר תירלת למ"ד אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם דבהאי לישנא דקאמרה לדידיה ודאי מהני אבל למ"ד אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אפי' אמרה הכי היכי מהני: אמר בשלמא אדם אוסר פירות חבירו. אע"פ שאינו שכן אדם אוסר פירותיו על חבירו וחבירו אינו ברשותו אע"פ דדבר האסור אינו ברשותו יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו [וקונמות מעשה ידיה] דמתניתין אינה בעולם והיכי מצי אסרה לבעל: **באומרת יקדשו ידי לעושיהם.** דידיה אינהו בעולם הרי הוא כמי שהמלאכה נמי היה בעולם: **והא משתעבדא ידיה לבעלה.** ולא אל הקדש: **דאמרה לכי מגרשה.** יהיו קדושים. **ומנא תיתרא** דכי **אמרה** הכי מהני. כיון דאינו השתא לית ליה רשות לאיקדושי היכי קדוש לקמייה ובפרק אע"פ גרסינן ומי איכא מידי דמעיקרא לא קדוש והשתא קדוש:

לב א ב מיי' פ"ו מהלכ' ערכין הלכה כח סמג עשין קלב טוש"ע אה"ע סימן פא סעיף ח:

לג ג מיי' שם הלכה כז סמג שם טוש"ע מ"מ סימן ריב סעיף ט:

לד ד מיי' פי"ב מהל' נדרים הלכה י סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלד סע' עח וטוש"ע אה"ע סימן פא סעיף ג:

מוסף רש"י

הרי זו עושה ואוכלת. אין מעשה ידיה קדוש על פיו (כתובות נח:). והמותר. הקדיש את מותר מעשה ידי אשתו מה שהיא עושה לו יותר על הראוי שפסקו חכמים ולא הקדיש מעשה ידיה עצמן, והמותר קנוי לו כמעה כסף שתקנו לה חכמים שיתן לה בכל שנת מעה כסף לצורכיה, לבד המזונות (שם). כי על העדפה הוא דקאמר. כלומר הלכה דיפר ולאו מטעמיה, דאילו לר' יוחנן עיקר מעשה ידיה צריך הפרה ולשמואל משום העדפה שמא תעדיף על הראוי הוא דאמר יפר, והשתא נמי היה מלי לאקשויי מוף מוף לא בא לעולם, דהא לא עשה, אלא אקשי ליה קושיא אחריתא (שם נט:). אי נמי אין הלכה כת"ק. דאמר אין צריך להפר, אלא יפר (שם). אלא אמר רב יוסף. לעולם הלכה ומטעמיה דאמר ומשום שמא יגרשנה, ושאני קונמות, הקדש שאינו הקדש לכל אלא על אדם אחד בלשון קונם (שם). הואיל ואדם אוסר פירות חבירו עליו. מתוך שהוא תופס במקום שאין שם הקדש תופס, שאדם אוסר פירות חבירו עליו ואומר קונם פירות פלוני עלי ונשתמש הקדש אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, הלכך אדם אוסר עליו נמי דבר שלא בא לעולם, אבל מתני' במקדיש הקדש גמור פירי ואינו ממהר לתפוס כקונם (שם). אמר ליה אביי. ומה ראיה פירות חבירו עליו לכאן, שהן פירות חבירו על חבירו, דשכיח היא משועבדת לו למעשה ידיה ואינה ראויה להתפיסו בקונם ולכשיגרשנה קאמר דחייל, ועוד שעדיין לא עשית המלאכה עד לאחר גירושין וחזרה (שם). בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו. בקונם, שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו, כן בלשון קונם לחבירו לבדו כן שהקדישו אתם הקדש גמור, אלא יאסור דבר שלא בא לעולם. בתמיה, לא המלאכה בלה ולא הרשות בלה ולדה להתפיס עד שתתגרש, שהרי אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו. שממקום שנאת אין אתה יכול ללמוד איסור, שהרי אף בקונם אין אדם אוסר פירות חבירו לומר קונם פירותיך עליך (שם). באומרת יקדשו ידי לעושיהם. למי שבראש (קדושין סג.) המתלמדה כמי שנאת לעולם, ועל הגירושין שלא בלו קא מסיק ואזיל, ומתני' באומר מעשה ידיך הקדש (כתובות נט.). השתא מיהת לא מגרשה. כלומר תירלת לא בא לעולם דמלאכה, לא בא לעולם דגירושין לא תירלת, דאילו השתא לית לה רשותא לאקדושי והיכי קדיש לקמייה (שם).

הגהות הב"ח

(ה) גמ' והמותר (ר' מאיר) תמ"מ. וי"ב ס"א רבי טרפון: (ב) שם אי נמי הלכה כ"ב גילקח רש"י כפ' אע"פ אי נמי אין הלכה כת"ק אי נמי הלכה כר"ע וכן נראה מפירוש שלפנינו דכך היא גורס אבל ר"ת ור"ח גורסים איפכא ועי"ש: (ג) רש"י ד"ה ואמר שמואל וכו' כר"י הסנדלר ומוקי לה בשאין מעלה לה מעה כסף דתקנו לה חכמים: (ד) ד"ה לימא אין הלכה כת"ק אי נמי הלכה כר' עקיבא דמוקי לעמיה: (ה) ד"ה אלא אמר וכו' ואפי' קונמות וכו' הס"ד ואח"כ מ"ה הכי גרסינן אמר ליה אביי בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שבאותו ענין יש בו כח לכך ד"ל יאסרו פירותיו על חבירו אלא יאסור דבר שלא בא על חבירו שהרי אין בו כח לאסור וכו' ולהכי נמי וכו' דהויין של בעל היאך יכולה:

תוספות

עושה ואוכלת. שאין מעשה ידיה קדוש על פיו ובפרק אע"פ (דף נח:) מפרש שמעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף ומעה כסף תחת מעשה ידיה ומזונות תחת מותר: **והמותר ר"מ אומר הקדש.** (מיכא) דאמר התם שאינו מעלה לה מעה כסף ולא מזונות ומותר אינו קדוש אלא לאחר מיתה ואיקדוש הכל ומותר ר"ל מה שיסתייר לאחר מיתה שלא אכלה: חולין. שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: **וכי תימא כי אמר שמואל** הלכה כרבי יוחנן ב"ג להעדפה. כלומר נדין דפליג רבי יוחנן ב"ג בתמניתין ארבי עקיבא דאמר שתא תעדיף דסבר דהויא בעדפה דהויא לעצמה ורבי יוחנן בן נורי סבר דהויא לעצמו ובהך דינא פסק שמואל כר' יוחנן אבל ודאי לא סבר דקדקה מעשה ידיה כלל דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: **הכי גרים רבינו חננאל** ולימא הלכה כרבי יוחנן בן נורי להעדפה **וא"נ** אין הלכה כר' עקיבא א"נ הלכה כת"ק: **שאני** קונמות. דאמר רבי יוחנן דחייל על דבר שלא בא לעולם מתוך שהוא תופס בדבר שאין שם הקדש תופס דאדם אוסר בקונם פירות חבירו עליו ובלשון הקדש אינו אוסר דבר שלא בא לעולם משא"כ בהקדש והשתא ס"ד דה"ה דתתאסר האשה על בעלה בקונם כי היכי דאסרה על נפשה ואני מתיר:

(ו) כתובות נט. ושם כל הסוגיא], (ז) ס"א אין, (ח) [קדושין סג.], (ט) [דף נח:], (י) שייך עוד לע"ל], (יא) ע"כ שייך לע"ל.

אמר ר' אילא ומה אילו אומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך. כלומר שעדיין היא בידו להקדישה שלא החלטתיה לך מכל וכל: **לכשאקחנה ממך.** לכשאחזור ואקחנה ממך מתקדים: **מי לא קדשה.** מי לא חייל שם קדושה עלה לכשיקחנה מזה. הכא נמי גבי האי איתתא כי אמרה יקדשו ידי לעושיהן לאחר שתתגרש דודאי חיילא עלייהו שם קדושה: **מי דמי.** כלומר מי דמיא מילתא דאשה למילתיה דהאי גברא הכא האי גברא דמזבן שדה זו אחאי בידיה היא שעדיין לא מכרה ודיקא נמי דקתני שאני מוכר לך ולא קתני שמכרתי להכי יכול להקדישה לכשתחזור ותנא לרשותו: **אכל.** הא איתתא כי מקדשא מעשה ידיה כלום יש בידה שום כח והלכך אף על גב דאמר גבי מוכר שדה שיכול להקדישה לכשתבא לרשותו גבי אשה לא אמר: **אלא.** הא דאשה לא דמיא אלא לאומר כו' וכי היכי דהתם לא קדשה משום דלא קיימא שדה ברשותיה שהרי כבר מכרה הכא נמי לגבי הך איתתא לא קדשי מעשה ידיה: **גבי זבינא פסיקא למילתייהו.** דגופה (א) לפירות בידא דלוקח: **גבי אשה מי פסיקא מילתא.** מי הוא גופה לבעל והתם גבי אשה דינא היא דתיקדוש: **הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדיש.** דהתם אע"ג דלא קדשה השתא קדשה לקמייה הכי נמי גבי אשה: **שדה בידו לפדותה.** כל איתת דנעי אהכי מצי לאקדושה מהשתא: **אשה בידה להתגרש.** בתמיה. והואיל ואין בידה להתגרש לא חייל הקדש אמעשה ידיה לכשתתגרש: **לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים וכו' מי לא קדשה.** דהשתא אין בידו לפדותה עד עשר שנים ולכשיפדנה קדשה דחייל עלה קדושה מהשתא (ב): הכא נמי גבי אשה אף על גב דאין בידה לגרש עצמה כי מיגרשא חיילא קדושה על מעשה ידיה: **הכא קיץ.** גבי שדה איכא זמן קצוב לעשר שנים וכיון דאיכא זמן קצוב דמי כאילו יש בידו לפדותה לאלתר: **אשה מי יש לה קיצוא.** לידע איומתי תתגרש: אלא

אמר ר' אילא ומה אילו אומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדיש מי לא קדשה. הא דפשיטא ליה לרבי אילא דכה"ג קדשה לאו ממתני' וממתניתא שמיע ליה הכי אלא סברא דנפשיה קאמר דודאי קדשה ומדמי ליה הכי דנהי דודאי סבירא ליה דטעמא דקדשה מפני שברשותו היא עכשיו הא כשמכרתי לך מיהו גופיה מודה דלא קדשה אפ"ה סבירא ליה דקונם שאני עושה לפיך להא דמיא דלא דמי לאומר לחבירו שדה שמכרתי לך דלא קדשה משום דנזיני פסיקא מילתא כדאמרינן לקמן דגופא ופירא ביד לוקח מה שאין כן אשה דכיון דגופא בידה הוא ומעשה ידיה היא שמוכה בכל יום לבעל כשדה זו שאני מוכר לך עדיף מיניה שבידו להקדיש עכשיו קונם דאשה נמי אית ביה חד לד למעליותא טפי משדה משום דבשדה בין שעת הקדשו לשעה שיחול דהיינו לכשיקחנה יש זמן שהשדה יולא מרשות מקדיש לגמרי גופא ופירא מה שאין כן גבי אשה שגופה לעולם ברשותה הוא ומשום הכי סבירא ליה דכי היכי דבשדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנו ממך מקדיש קדשה אשה נמי כי אסרה מעשה ידיה על בעלה לכי מגרשה חייל כך נראה בעיני. ואפי' הכי אתקיף ליה רבי ירמיה דלא דמי דדלמא האי לד דאיכא בשדה למעליותא דמדי מקדיש לה מהשתא עדיף טפי מההוא לד דאיכא באשה דגופה בידה הוא דמאי נפקא מיניה כיון דלא מצית לאסור שיחול איסורה עכשיו עד שתתגרש הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקדיש דלא קדשה משום שאין בידו להקדישה עכשיו ואשה נמי דכוותה היא: **מתקיף לה רב פפא מי דמי גבי זבינא פסיקא מילתא.** הכי דודאי שפיר קא דחית דליכא למיגמר אשה משדה זו שאני מוכר לך דלא דמיין כדקאמרת אפ"ה מאי דבעית למפשט לאידך גיסא דלא חייל קונם בידה משדה זו שמכרתי לך ליתא דגבי זבינא פסיקא מילתא דגופה דשדה ופירא ביד לוקח ומשום הכי לא קדשה אבל גבי אשה כיון דגופה בידה הוא איכא למימר דקדשה ואדרבה איכא למיפשט הכא דקדשה מהאומר לחבירו שדה שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדיש דקדשה ברשות מקדיש הוא אשה נמי דכוותה. והאי דנקט לכשאפדנה ממך משום דהקדש דמיס הוא זה ואינו מפקיע מידי שעבוד הלכך אין ההקדש חל עד שיפדנה. והאי דאמרינן בפרק האומר משקלי עלי (ערכין כא.) גבי המשכיר בית לחבירו והקדישו משכיר הדר בו מעלה שכר להקדש ופרכינן עלה היכי דר ביה במעילה קאי כבר כתבתי בפרק השותפין (לעיל דף מו: ד"ה היכי) דלא קשיא דההיא במשכיר בית סתם היא ולא בית מיוחד ומשום הכי מצי משכיר להקדיש ונותן לו לשוכר בית אחר: **מתקיף ליה רב שישא בריה דרב אידי מי דמי שדה זו בידו לפדותה.** ומש"ה כי אמר לכשאפדנה ממך תקדיש קדשה דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי אשה בידה להתגרש בתמיה וכיון שאין בידה שיחול נדרה כשתגרש כי אמרה נמי לכי מגרשה לא חייל. ומקשו הכא אשה נמי בידה היא שיחול נדרה כל שעה ושעה שתגרש דהא קיי"ל כרב הונא דאמר [כתובות נח:] יכולה אשה שתאמר בעבור איני מוזנת ואיני עושה יש לומר דרבי יוחנן בן נורי דאמר יפר לאו משום מה שהאשה חייבת לעשות לבעלה בכל שבוע תמת מזונות קאמר דהיינו משקל חמש סלעים ביהודה שהם עשרה סלעים בגליל דאי משום הני בלחוד ליכא למימר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור שהרי אפשר לבעל ליזהר ממנה בכך אלא דאוסרת כל הנאה שלה על בעלה עפקינן אפילו אותן שבע מלאכות שחייבת לעשות לו דהיינו טוחנת ואופה ומבכסת וכולהו איך דאמר ותהא אסורה לחזור לו שאינה יכולה לשמשו במלאכות הללו ומהני מלאכות לא כל הימנה דהפקיע עצמה שאינן תמת מזונות שתאמר איני עושה הלכך אין בידה להפקיע עצמה מהן שלא תעשה אותן לבעלה אלא לאחר שתתגרש ומשום הכי אמרינן אשה בידה להתגרש בתמיה: **הא לא דמיא.** פירוש אלא אי מדמית לה להא ודאי דמיא לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים תקדוש דקדשה אף על גב דאין בידו לפדותה קודם לעשר שנים אשה נמי אף על גב דאין בידה להתגרש קודם אסור: **מי דמי דתם קיץ.** גבי שדה איכא קיצותא לפדותה דהיינו לאחר א]שנים עשר חדש ומשום הכי מצי מקדיש לה מעכשיו הכא לא קיץ גבי אשה אית ליה קיצותא דשמא לא תתגרש הלכך דין הוא דלא ליהוי הקדש כי מגרשה כיון שהקדישה בעודה תחתיו: אלא

(א) כתובות נט., ב) ע"כ שייך לדף שלפניו.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה גבי זבינא וכו' ופירות בידא: (ב) ד"ה לאומר וד"ה הכא נמי הד"ח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בהר"ן ד"ה מי דמי כו' דהיינו לאחר י"ב חודש. נמחק מלות י"ב חודש וי"ב עשר שנים:

מוסף רש"י

מי לא קדשה. אם מכרה ואחז ולקחה (כתובות נט.). השתא בידיה היא. שהרי עכשיו שלו וכי היכי דאילו אקדשה השתא קדשה, כי אמר נמי מיקדוש לקמיה קדשה (שם). הא לא דמי. מתקיף לה היא (שם). מתקיף לה רב פפא מי דמי כו'. התם גבי מכרתי לך אין לו עכשיו כח לא גוף ולא פירות ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, הכא גופה בידה הוא והרי יקדשו ידי אמרה (שם. עי"ש הגירסא בגמ'). הא לא דמי. מפקנא דאתקפתיה היא (שם). הא לא דמיא אלא כו' לעשר שנים. לא דמי לשדה זו שמשכנתי לך התם, אלא לאומר שדה זו שמשכנתי לעשר שנים, דאין בידו לפדותה ולהקדישה עכשיו, דקדשה. דהא שלו היא (שם נט:).

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ו מהל' ערכין והחרמין הלכ' כט:

לו ב מיי' פ"ו מהל' ערכין והחרמין הלכה מ: סמג עשין קלב טוש"ע ח"מ סימן ריב סעיף ע:

לז ג ד מיי' שם הלכה כט:

תוספות

אמר רבי אילא. שיטת הוא ומה אילו האומר לחבירו וכו' מי לא קדשה. אם מכרה ואחז ולקחה ניחול הקדש שהרי עכשיו שלו וכי היכי דאילו אקדיש השתא קדשה כי נמי אמר דקדוש לקמיה קדוש: **הא לא דמיא.** מפקנא דקושיא היא [לרב הונא בריה דר"י]: **לכשאקחנה תקדיש דלא קדשה.** למ"ד אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: ומשני מי דמי גבי זבינא פסיקא למילתייהו. שאין לו לא גוף ולא פירות ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ולא דמי להתם גופא ופירא בידא דלוקח הכא גופא בידה הוא: **הא לא דמי.** מפקנא דאתקפתא הוא: לאומר שדה שמשכנתי לך. תמה:

פירוש הרא"ש

איך להפר אבל בהא דקאמר במעשה ידיה לא סבר כוותיה הכי גרס ר"ח ולעולא הלכה כר' יוחנן להעדפה אי נמי אין הלכה כר"ע אי נמי הלכה כת"ק: **שאני** קונמות. דממילי טפי דסיון דאוסר פירות מבירו עליו דאין ברשותו משא"כ בהקדש אוסר נמי דבר שלא בא לעולם: בשלמא **אדם אוסר פירות חבירו** עליו. אע"פ שבפירות אין ברשותו: שהרי אדם **אוסר פירותיו** על חבירו. אע"פ שאין מבירו ברשותו: **אלא יאסור דבר שלא בא** לעולם על חבירו. דאיכא מרתי דבר שלא בא לעולם וגם מבירו אינו ברשותו: **שאין אדם אוסר פירות חבירו** על חבירו. כיון דאיכא מרתי שהדבר הנאסר אינו ברשותו וגם מי שנאסר עליו אינו ברשותו וקונמות דמתני' היא מקדשת מעשה ידיה שלא בא לעולם על בעלה: דידהו איתנהו בעולם. וכל מלאכה שתעשה בידיה תהא קדושה: לבי מגרשה. ואז פקע שעבוד הבעל ואל הקדש: ומאי דבי אמרה

הכי מהני. כיון דעתה אינה יכולה להקדישן ובפרק אע"פ גרסינן ומי איכא מידי דאילו השתא לא קדוש ולקמיה קדוש: ג)א"ד [אילא]. אין הכי נמי דקדשה: מי לא קדשה. אם מכרה ואחזה ולקחה: **הא לא דמיא.** מפקנא דפריכא היא: לכשאקחנה ממך דלא קדשה. למ"ד אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: גבי זבינא פסיקא מילתייהו. שאין לו לא גוף ולא פירות: גבי אשה מי פסיקא מילתא. הגוף הוא שלה אלא שמשועבד לבעל מעשה ידיה הלכך יכולה להקדישה: **הא לא דמיא.** מפקנא דאתקפתא היא: אשה אין בידה להתגרש. הלכך אי מדמית לה להא לא מצי לאקדושי: **הא לא דמיא.** אלא להיכא שקבעו זמן למשכנתא שאין בידו לפדותו בתוך הזמן ואפילו הכי יכול להקדיש וכ"ה בתשה נמי: אשה מי אית לה קיצותא. לעולם אין בידה להתגרש: